

Titel: Hr. Phister som Captain Scipio

Citation: "Hr. Phister som Captain Scipio", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K16*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2012 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-pcs-kom-root.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K16

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

◀ **Hr Phister** : Joachim Ludvig Phister (1807-96), da. skuespiller og sanger; siden 1817 knyttet til Det kgl. Teater som balletelev, senere som skuespillerlev. Han fik sit gennembrud som skuespiller i 1825 og blev sidenhen en af datidens største skuespillere med en særlig tæft for de komiske roller. SK havde tidligere rost Phister for hans rolle som Charles i *Den første Kjærlighed*, jf. *SKS* 2, 270 (1843). Fra okt. 1848 til april 1850 er SK skuespillerens overbo i Rosenborggade 156 A. I denne periode udkommer 2. udg. af *Enten - Eller* (1849), som SK senere sender til Phister med et ledsagebrev, hvori han fremhæver, at Phisters »Styrke er Reflexionen«, jf. brev til Phister 31. dec. 1850, i *B&A*, nr. 274, bd. 1, s. 296. SKs dedikation lyder: »Til / Reflexionens og Tænksomhedens store Komiker, Danmarks største, Hr. Phister / fra / Forfatteren«, *B&A* bd. 1, s. 344. Fra formentlig dec. 1848 er opbevaret endnu et renskrevet brev fra SK til Phister, hvoraf fremgår, at det skulle ledsage nærværende afhandling. Hvorvidt SK faktisk viderebragte sin overbo brevet og afhandlingen er uvist. Sikker er det, at afhandlingen ikke blev sendt til *Fædrelandet*, jf. tekstredigeringen, s. 144f.

I trykt udgave: Bind 16 side 127 linje 1

◀ **Captain Scipio (i Syngestykket »Ludovic«)** : Den fr. opéra-comique *Ludovic*, som havde premiere i Paris den 16. maj 1833, blev skrevet af Jules-Henri Vernoy de Saint-Georges (1799-1875). Musikken blev komponeret af Louis Joseph Ferdinand Hérold (1791-1833) og efter dennes død færdiggjort af Jacques François Fromental Elie Halévy (1799-1862). Stykket blev oversat til da. i 1834 af Thomas Overskou (1798-1873), udgivet som nr. 61 i *Det kongelige Teaters Repertoire* (bd. 3, 1834) og opført første gang på Det kongelige Teater den 24. maj 1834 (127,4). Stykket, der på da. bliver kaldt et »Syngestykke«, er i to akter. Den unge, velhavende gårdejerinde, Francesca, har holdt sit hjerte tilbage for at skænke det til den kedelige Gregorio, mens hun omvendt afskyer sin iltre avlskarl, den stædige bejler Ludovic. Handlingen foregår i landsbyen Albano ved Rom, hvor pavens udsendte politi møder op for at inddrive den skat, som Francesca skylder. Kaptajnen for det lille korps af soldater er den drikfældige Scipio (et basparti sunget af Phister), omkring hvem intrigen udspiller sig. SKs karakteristik af Phister i rollen som Scipio bygger i mange træk på selve opførelsen, dvs. SKs fremhævelser er ikke nævnt i teksten. Den da. oversætter, teaterhistorikeren Thomas Overskou, skriver: »Toactsstykket 'Ludovic' af Saint-Georges optoges med stor Enthusiasme. Det var ikke fordi Musiken, der er begyndt af Hérold og, efter hans Død, fuldendt af den senere berømte Halevy, blev funden udmærket ved andet end smuk Livfuldhed; men Texten var et med sikkert Blik for scenisk Effect særdeles heldigt anlagt Overraskelsesstykke, der satte Publikum i stigende Spænding lige til Slutningen, og alle de Spillende udførte deres Roller saa uovertræffeligt, at Ensemblet gav en af de allerskjønneste Syngespilforestillinger, Theatret havde at fremvise. (...). For Capitain Scipio, Stykkets comiske Person, havde Phister opfundet en særdeles original grotesk Figur, som hans Lune gav megen Naturlighed og hans Smag holdt i god Harmonie med Stykkets Tone«, *Den danske Skueplads*, bd. 5, 1864, s. 199-201.

I trykt udgave: Bind 16 side 127 linje 2

◀ **En Erindring og for Erindringen** : *Ludovic* opførtes første gang på Det kgl. Teater den 24. maj 1834 og blev spillet nogle gange hver sæson frem til og med 1837-38, i alt 13 gange. Efter en pause på mere end tre år genoptoges stykket og spilledes 7 gange ml. den 4. feb. 1841 og den 11. okt. 1841, altså i perioden, hvor SK var forlovet med Regine Olsen. Herefter opførtes stykket kun én gang til i SKs levetid, nemlig som sommerforestilling den 11. juni 1846. SK kunne altså have set *Ludovic* 21 gange, men hvilke forestillinger, han har set, kan ikke fastslås.

I trykt udgave: Bind 16 side 127 linje 4

◀ **rareste** : mest udsøgte, interessante, fremragende.

I trykt udgave: Bind 16 side 127 linje 12

◀ **Potens** : væsentligste domæne, styrke.

I trykt udgave: Bind 16 side 127 linje 13

◀ **tage det Enkelte fat** : tage fat i det enkelte, gribe fat i det konkrete.

I trykt udgave: Bind 16 side 127 linje 16

◀ **gaae i det Enkelte** : gå i detaljen.

I trykt udgave: Bind 16 side 127 linje 16

◀ **vistnok** : sikkert, rigtignok.

I trykt udgave: Bind 16 side 127 linje 21

◀ **det er** : det vil sige.

I trykt udgave: Bind 16 side 128 linje 2

◀ **ene** : alene, kun.

I trykt udgave: Bind 16 side 128 linje 2

◀ **Hr Phisters Repertoire** : De hundredvis af roller, som Phister havde udført, findes optegnet af Arthur Aumont i Otto Zinck *Joachim Ludvig Phister. Et Teaterliv*, Kbh. 1896, s. 221-234.

I trykt udgave: Bind 16 side 128 linje 5

◀ **Derhos** : desuden, derudover.

I trykt udgave: Bind 16 side 128 linje 10

◀ **saa smaat** : efterhånden.

I trykt udgave: Bind 16 side 128 linje 10

◀ **al Forelskelse dog i Grunden er Selvkjerlighed** : SK havde i *Kjerlighedens Gjerninger* (1847) redegjort for, hvordan forelskelse og venskab hviler på selvkærlighed. Se fx *Kjerlighedens Gjerninger*, i SKS 9, 26f. og 63f.

I trykt udgave: Bind 16 side 128 linje 10

◀ **ved Scenen** : dvs. Det kongelige Teater i København.

I trykt udgave: Bind 16 side 128 linje 17

◀ **ligesom Trop »stoderer«** : Der sigtes til evighedsstudenten Trop i J.L. Heibergs vaudeville *Recensenten og Dyret* (1826), jf. J.L. Heibergs *Samlede Skrifter. Skuespil* bd. 1-7, Kbh. 1833-41, ktl. 1553-1559; bd. 3, 1834, s. 185-288. Trop, der efter 30 år endnu ikke har afsluttet sit jurastudium, lever i sommerperioden på Dyrehavsbakken, hvor han skriver kritiske anmeldelser af de optrædende gøglere. – **stoderer**: lavsocialt, parodisk for studerer. Trop bruger ikke udtrykket.

I trykt udgave: Bind 16 side 128 linje 27

◀ **ved vor Scene** : 128,17.

I trykt udgave: Bind 16 side 129 linje 4

◀ **en Fordring** : et gælds-brev, en regning.

I trykt udgave: Bind 16 side 129 linje 15

◀ **si placet** : lat., om det måtte behage, 'om man vil'.

I trykt udgave: Bind 16 side 129 linje 19

◀ **Obligation** : SK har i renskriften først skrevet »en Guld-Mynt, ell. en Obligation« (*Pap. IX B 70,8*).

I trykt udgave: Bind 16 side 129 linje 23

◀ **i Retning af** : i henseende til, med hensyn til.

I trykt udgave: Bind 16 side 129 linje 23

◀ **hersteds** : her på stedet, på nærværende sted.

I trykt udgave: Bind 16 side 129 linje 24

◀ **hiin Engælænder, der levede i ... næsten kom i Penge-Forlegenhed** : Kilden er ikke identificeret. Sml. journaloptegnelsen JJ:245 (1844), hvor SK skriver: »Det gaaer mig med min Følelse i Livet ligesom en Engælænder, der kom i Pengeforlegenhed, uagtet han havde en Note paa 100 Pund men paa Stedet, hvor han var, var der ingen Mand for at bytte den«, SKS 18, 219. – **Banknote**: pengeseddel.

I trykt udgave: Bind 16 side 129 linje 25

◀ **Ligeoverfor** : i forhold til.

I trykt udgave: Bind 16 side 129 linje 28

◀ **en Samtale som den mellem en Japneser ... svarede: læg min M** : Der sigtes til den da. forf., filolog og filosof Poul Martin Møller (1794-1838) og hans »Optegnelser paa Reisen til China«, som i 1843 udkom i bd. 3 af *Efterladte Skrifter*, udg. af Chr. Winther, F.C. Olsen og Chr. Thaarup, bd. 1-3, Kbh. 1839-43, ktl. 1574-1576. Møller skriver: »Malajerne gik gjerne paa Bagkjøb i deres Handel. Jeg havde kjøbt nogle Stokke for en Kjøle, men den Vilde kom igjen og vilde have, at Handelen skulde gaae ind. Ogsaa til en Matros kom en Malajer igjen med sin Betaling, sigende: *Trada mau* (jeg vil ikke have det); hvorpå Matrosen svarede: L- min M-, og Malajeren maatte gaae bort igjen med uforrettet Sag«, s. 159. – **Læg min M-**: fast udtryk, læg el. lik min mås: slik min røv, dvs. rend mig i røven (af ty., leck mich am Arsch).

I trykt udgave: Bind 16 side 129 linje 31

◀ **saa** : sådan.

I trykt udgave: Bind 16 side 130 linje 1

◀ **det er quit** : det går lige op.

I trykt udgave: Bind 16 side 130 linje 16

◀ **Incommensurabelt** : usammenligneligt, uensartet, uforeneligt.

I trykt udgave: Bind 16 side 130 linje 16

◀ **Regningen** : ligningen.

I trykt udgave: Bind 16 side 130 linje 16

◀ **Pathologiske** : lidenskabelige.

I trykt udgave: Bind 16 side 130 linje 26

◀ **Blodcongestioner** : stærke tilstrømninger af blod til hovedet.

I trykt udgave: Bind 16 side 130 linje 27

◀ **gemütlig** : af ty. 'gemütlich', hyggelig, rar, venlig.

I trykt udgave: Bind 16 side 130 linje 30

◀ **Skjørnen** : som mælk, der 'skørner', dvs. løber sammen og bliver tyk.

I trykt udgave: Bind 16 side 130 linje 30

◀ **Ordentligviis** : almindeligvis, sædvanligvis.

I trykt udgave: Bind 16 side 131 linje 7

◀ **bravo, bravissimo, schwere Noth, Gottes Blitz** : 'Bravo' og superlativen 'bravissimo', ital., egl. ypperlig og ypperligst, er udtryk for bifald. De ty. udbrud 'schwere Noth', 'for Pokker', og 'Gottes Blitz', 'Gud fri mig vel', er udtryk for forbavselse el. forundring.

I trykt udgave: Bind 16 side 131 linje 11

◀ **gjør Intet** : betyder intet, gør ingen forskel.

I trykt udgave: Bind 16 side 131 linje 14

◀ **Paa det Vilkaar** : under den betingelse.

I trykt udgave: Bind 16 side 131 linje 16

◀ **Jav**'et: Stavemåden efterligner den dagligdags udtale af jag, dvs. travlhed, også: indholdsløs morskab.

I trykt udgave: Bind 16 side 131 linje 26

◀ **Captain i det pavelige Politie** : Scipio tituleres i stykket: »Capitain i det pavelige Politiecorps«, jf. *Ludovic* (127,2), s. 1.

I trykt udgave: Bind 16 side 132 linje 2

◀ **Saavidt vides, skal det pavelige Politie ... og Sølvstads** : En kilde er ikke identificeret.

I trykt udgave: Bind 16 side 132 linje 3

◀ **Efter hvad mig er fortalt ... det formeentes ham** : Hvem SKs kilde er, om det er Phister selv, vides ikke. Skuespilleren og instruktøren på Det kgl. Teater, J.C. Ryge (1780-1842), der også stod for kostumegarderoben, synes meget sjældent at have nævnt kunstnerens særlige ønsker over for direktionen. Til gengæld findes Ryges kostumeliste dateret på premieredagen den 25. maj 1834 (127,2) med en beskrivelse af Phisters kostume: »Hr Phister: Rund spidspullet Hat med opslaaet Skygge paa den ene Side, en Krampe af Guldgaldor fra Lanassa og en sort Fiær. Sort Halsbind. Mørkeblaa Munderings-Kiole med carmoisin Distinktioner og Guld paa Krave og Opslag. Carmoisin Skiødevest og gule Knæbeenklæder. Støvle-Mansketter Fugleskydningen. Stive Støvler med Sporer. Sort Lædergehæng med Sabel. til udstopning En Mave flere Brystpuder.« (Kostumeliste, 24. maj 1834. Det kgl. Biblioteks Arkiv & Bibliotek.) – **i sin Tid overtog Rollen:** Phister spillede rollen fra stykkets premiere (127,2).

I trykt udgave: Bind 16 side 132 linje 5

◀ **Videre er mig fortalt ... insisterede herpaa** : Hvem SKs kilde er, om det er Phister selv, vides ikke.

I trykt udgave: Bind 16 side 132 linje 7

◀ **Scipio er en Mand, som ikke er fuld** : I 1. akt., 5. scene oplyses i regi-bemærkningen om politisoldaterne: »som alle have en lille Ruus« (*Ludovic* (127,2), s. 3, sp. 1). Scipio og soldaterne viser løbende i 1. akt, at de elsker at drikke, og enkelte steder kaldes de »Drukkenbolte« (1. akt, 8. scene, s. 4, sp. 2, og 10. scene, s. 5, sp. 1). I 1. akt, 8. scene findes følgende replikskifte ml. bondepigen Nice og Scipio: »Nice (betragter hans Ansigt). Men siig mig engang, Herr Capitain! vil De aldrig holde op at blusse? / Scipio. Ingen Stikpiller, lille Pigebarn! – jeg er i min sædvanlige Tilstand. / Nice. Naa det er en smuk Tilstand! – For fjorten Dage siden, da De kom med Deres Rekrutter forbi min Gaard, var De ogsaa saadan lidt lystig – det lader til at De er bleven det igjen i Dag. / Scipio. Paa ingen Maade! – jeg har været det hele Tiden siden dengang!«, s. 4, sp. 2.

I trykt udgave: Bind 16 side 132 linje 9

◀ **Bedunstethed** : beruselse, omtågethed.

I trykt udgave: Bind 16 side 132 linje 10

◀ **som der staaer etsteds ... reise en Perial** : Kilden er ikke identificeret. – **Dag fra Dag:** el. dag for dag. – **soutenere:** vedligeholde, opretholde. – **reise en Perial:** drikke sig fuld.

I trykt udgave: Bind 16 side 132 linje 10

◀ **det er** : det vil sige.

I trykt udgave: Bind 16 side 132 linje 14

◀ **Politie-Officiant** : underordnet politifunktionær, politibetjent. SK havde i renskriften givet følgende eksempel: »Saaledes f.E. en halvfuld Politie-Agent, der i Funktion kommer ind paa et offentlig Sted, hvor der er Sviir og Spil – for at jage dem ud; for ikke at tale om en halvfuld Politie-Officiant, der selv bliver anholdt af Vægteren og arresteret« (*Pap. IX B 70, 10*).

I trykt udgave: Bind 16 side 132 linje 21

◀ **end sig da** : for slet ikke at sige.

I trykt udgave: Bind 16 side 132 linje 22

◀ **Forretningen** : opgaven.

I trykt udgave: Bind 16 side 132 linje 22

◀ **nedslaaer** : tilintetgør, ødelægger.

I trykt udgave: Bind 16 side 133 linje 1

◀ **stikker Vrangen af** : træder vrangen frem.

I trykt udgave: Bind 16 side 133 linje 3

◀ **en Mand, for hvem der præsenteres ... Fra den anden Side er han dog ikke** : SK har i renskriften først skrevet: »en Mand, der bærer Port'epée [sabelkvast, som er forbeholdt officerer at bære], og altsaa af Militairet vises militair Honeur, – en Mand, der qua Militair føler sig forpligtet til at være elskværdig næsten

farlig for Kjønnen, at vise dette militaire Galanterie, at tale om parol' d'honneur [fr. æresord] paa en militair Maade o:s:v:. Men er det da en egl. Militair? Nei det er han dog heller ikke. Han er Captain i Politiet. Fra en anden Side seet er han maaskee snarere« (Pap. IX B 70,12). – **præsenteres**: præsenteres gevær, dvs. gøres honnør. – **qua**: lat., i egenskab af. – **Kjønnen**: kvinderne.

I trykt udgave: Bind 16 side 133 linje 18

◀ **Birkedommer** : embedsmand, der var dommer i og administrator af et birk, dvs. en lokal retskreds.

I trykt udgave: Bind 16 side 133 linje 25

◀ **Byfoged** : embedsmand, der i provinsbyerne fungerede som dommer, politimester og byskriver, ofte tillige som borgmester. Embedet blev afskaffet i 1919.

I trykt udgave: Bind 16 side 133 linje 25

◀ **Branddirecteur** : el. brandmajor, chefen for et brandkorps el. chefen for Københavns brandvæsen.

I trykt udgave: Bind 16 side 133 linje 25

◀ **Veinspektør** : vejinspektør, embedsmand, som har den tekniske ledelse af de offentlige veje.

I trykt udgave: Bind 16 side 133 linje 25

◀ **Intet mindre end** : alt andet end.

I trykt udgave: Bind 16 side 133 linje 27

◀ **Opsynet med Rendesteensbrætterne og Spilde-Vandets ubehindrede Afløb** : I SKs København fandtes ikke underjordiske kloakker, men et system af rendestene og grøfter, der skulle føre spildevand og affald ud i havnen. Der var regler for, hvor rendestene skulle være overdækket med brædder, ligesom det ikke var tilladt at forhindre spildevandets frie løb.

I trykt udgave: Bind 16 side 133 linje 28

◀ **agte paa Sælgekjællingerne** : holde øje med el. overvåge 'sælgekællingerne', dvs. de koner, som solgte deres varer på gader og torve.

I trykt udgave: Bind 16 side 133 linje 29

◀ **den Modsigelse** : SK har redegjort for sin opfattelse af den komiske modsigelse i *Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift* (1846), hvor det bl.a. hedder: »Loven for det Comiske er ganske simpel: det er overalt, hvor der er Modsigelse, og hvor Modsigelsen er smerteløs derved, at den sees hævet«, SKS 7, 475. Den mere omfattende sammenhæng, hvori synspunktet indgår, kan resumeres således: Det tragiske og det komiske er det samme, for så vidt som begge ligger i modsigelsens kategori, men det tragiske er den lidende modsigelse, det komiske den smerteløse.

I trykt udgave: Bind 16 side 134 linje 6

◀ **et incommensurabelt Sving** : en uensartet (væsenforskellig) bevægelse.

I trykt udgave: Bind 16 side 134 linje 8

◀ **den Fart, som, efter en Droskekudsk Udsagn ... til Rendestenen** : sml. journaloptegnelsen JJ:413 (1846): »Idag hørte jeg en Droskekudsk sige om en fuld Kudsk der kjørte forbi i et temmeligt stærkt Trav: 'han har faaet Noget af den Retning som ledsager Een til Rendestenen'«, SKS 18, 277. – **ledsager (...)** til **Rendestenen**: talemåde; leder (en beruset person) i moralsk fordærv el. fører til social nedtur.

I trykt udgave: Bind 16 side 134 linje 9

◀ **biløbigt af** : sideløbende med, samtidigt med.

I trykt udgave: Bind 16 side 134 linje 16

◀ **o: D:** : og deslige.

I trykt udgave: Bind 16 side 134 linje 17

◀ **Capt. S. er en tyk, corpulent Mand** : nævnes ikke i teksten, men sigter til Phisters særlige fremstilling (127,2).

I trykt udgave: Bind 16 side 135 linje 3

◀ **Embonpoint** : fr., egl. i god stand; fyldighed, fedme.

I trykt udgave: Bind 16 side 135 linje 3

◀ **end sig da** : ikke mindst.

I trykt udgave: Bind 16 side 135 linje 5

◀ **Borgermajor** : officer i Københavns Borgervæbning, et værn, i hvilket våbenføre mænd af borgerstand, såsnart de var fyldt 18 år, skulle indrulleres. De kom dog kun til at gøre tjeneste, hvis de meldte sig frivilligt, eller hvis der ikke var frivillige nok til at stille det foreskrevne mandskab.

I trykt udgave: Bind 16 side 135 linje 10

◀ **gaaer ... over Skrevet** : dvs. 'går over skrævet', fast udtryk: går over stregen, går alt for vidt.

I trykt udgave: Bind 16 side 135 linje 12

◀ **Prinds Henrich siger til den jo rigtignok ... svarer: »ja, ja ... dunset mig op.«** : Der sigtes til William Shakespeares historiske skuespil *Henrik den Fjerde. Første del* (1597), hvor prins Henrik spørger sir John Falstaff: »Hvor længe er det siden Du saae Dine egne Knæe, Hansemand?« Falstaff svarer: »Mine egne Knæe? Da jeg var i Dine Aar Henrik, var jeg ikke saa tyk om Livet, som en Ørnekløe: jeg kunde have krøbet igiennem Ringen paa en Aldermands Tommelfinger: Fanden tage Suk og Sorg; det blæser et Menneske op som en Blære«. *William Shakspeare's Tragiske Værker*, overs. af P. Foersom og P.F. Wulff, bd. 1-9 [bd. 8-9 har titlen *Dramatiske Værker*], Kbh. 1807-25, ktl. 1889-1896; bd. 3, 1815, s. 1-179; s. 78. – **dunset mig op**: gjort mig oppustet, tyk.

I trykt udgave: Bind 16 side 135 linje 13

◀ **staae paa Heel ... staaer (...) paa Halv** : Udtrykkene bruges alm. om et gevær, hvor geværhanen i låsen enten 'står på hel' dvs. er helt spændt, klar til at skyde, el. 'står på halv', dvs. er i stillingen ml. åben og lukket (låst).

I trykt udgave: Bind 16 side 135 linje 22

◀ **Han bøier sig med Overkroppen ... fremtrædende Mave** : nævnes ikke i teksten, men sigter til Phisters særlige fremstilling (127,2).

I trykt udgave: Bind 16 side 135 linje 22

◀ **Hans hele Skikkelse faaer derved Lighed med en Bue** : SK skrev først i renskriften: »Hans hele Skikkelse faaer derved Lighed med en Curve ell. Bogstavet C« (*Pap. IX B 70,19*).

I trykt udgave: Bind 16 side 135 linje 24

◀ **complaisant** : fr., venlig, høflig, tjenstvillig.

I trykt udgave: Bind 16 side 135 linje 25

◀ **rusticeret** : dvs. rustificeret, det at være gjort 'landlig', bondsk.

I trykt udgave: Bind 16 side 135 linje 27

◀ **Han tager sin Chaco af for at aftørre Sveden** : nævnes ikke i teksten, men sigter til Phisters særlige fremstilling (127,2). – **Chaco**: el. chakot, militær hovedbeklædning; se beskrivelsen af Phisters kostume (132,5).

I trykt udgave: Bind 16 side 135 linje 27

◀ **en ottende Deel Fjerdingsvei** : En 'fjerdingsvej' er en fjerdedel af en dansk mil (= 7532,48 m), dvs. o. 1880 m; en $\frac{1}{8}$ heraf vil da svare til o. 235 m.

I trykt udgave: Bind 16 side 135 linje 30

◀ **Elskværdigt følger saa paa Svedens Aftørrelse ... den halvskaldede Isse** : nævnes ikke i teksten, men sigter til Phisters særlige fremstilling (127,2).

I trykt udgave: Bind 16 side 135 linje 31

◀ **Mærkerne af** : sporene efter el. tegnene på.

I trykt udgave: Bind 16 side 136 linje 4

◀ **diverse Forretninger** : forskellige gøremål.

I trykt udgave: Bind 16 side 136 linje 5

◀ **Halvsvimmel** : tilstand af halv svimmelhed, her formentlig: beruselse.

I trykt udgave: Bind 16 side 136 linje 5

◀ **I denne Stilling ... »elskværdige Gaardeierinde« ... til Indkvartering** : sigter til 1. akt af *Ludovic* (127,2), hvor Scipio i scene 6 er tropet op hos Francesca for at indkræve den skat, hun skylder paven. Hun svarer, at hun nok skal betale i dag, og at han derfor godt kan drage af sted igen. Scipio vil dog lige afslutte sin oplæsning af bestemmelserne: »Paa Øieblikket, elskværdigste Gaardeierinde! (Bliver ved at læse). 'Tillige haver bemældte Francesca i otte Dage at forsyne bemældte Capitain Scipio og hans tappre Krigere med Qvarteer og Kost.' (Idet han lægger Seddelen sammen). Drikkevarene ere naturligviis indbefattede i Kosten«, s. 3, sp. 2. I scene 9 er Francescas tjenestekarl, som bærer en kurv med fyldte vinflasker, klar til at føre Scipio og hans soldater hen til deres værelser. Francesca beder atter Scipio om at gå, hvortil han svarer: »Jeg gaaer, elskværdigste Gaardeierinde! jeg gaaer! Med saadan en Karl i Spidsen kan Du friste os til at gaae lige ind i Helvede!«, s. 5, sp. 1.

I trykt udgave: Bind 16 side 136 linje 9

◀ **enes** : forenes, mødes.

I trykt udgave: Bind 16 side 136 linje 12

◀ **Amphibium** : lat., egl. dobbelt-levende; bruges om dyr, som lever både i vand og på land.

I trykt udgave: Bind 16 side 136 linje 13

◀ **det er** : det vil sige.

I trykt udgave: Bind 16 side 136 linje 15

◀ **ligeoverfor** : i forhold til.

I trykt udgave: Bind 16 side 136 linje 15

◀ **ligeoverfor** : over for; foran.

I trykt udgave: Bind 16 side 136 linje 18

◀ **Fruentimmer** : kvinde.

I trykt udgave: Bind 16 side 136 linje 18

◀ **præsterer (...)** **præstanda** : gør el. opfylder sin skyldighed. Lat. 'præstanda' er et juridisk udtryk for de ting, der skal ydes el. gøres.

I trykt udgave: Bind 16 side 136 linje 20

◀ **En elskværdig Courtiseren ... i forliebte Hop o: s: v:** : Dette nævnes ikke i teksten, men det sigter til Phisters særlige fremstilling (127,2). – **forbindtlige**: forekommende, venlige. – **Dikke-Darer**: overdrevne fagter. – **Purren i Haaret**: fast udtryk: det at føre hånden vilkårligt gennem håret som udtryk for forlegenhed o.l. – **Omkredsen**: cirkuleringen omkring. – **forliebte**: forelskede.

I trykt udgave: Bind 16 side 136 linje 21

◀ **Detaschement** : el. detachment, dvs. en mindre styrke tropper med en særlig opgave.

I trykt udgave: Bind 16 side 137 linje 3

◀ **Militairisk** : militært set.

I trykt udgave: Bind 16 side 137 linje 6

◀ **Først kommer Soldaterne ind og stille sig i Række - da kommer Capt. S.** : nævnes ikke i teksten,

men sigter til Phisters særlige fremstilling (127,2).

I trykt udgave: Bind 16 side 137 linje 8

◀ **Menneskets Gang er ... en fortsat Falden** : En kilde er ikke identificeret. Sml. journaloptegnelsen FF:193, i SKS 18, 112, og *Philosophiske Smuler* (1844), i SKS 4, 243, hvor sætningen tillægges »Naturforskerne«.

I trykt udgave: Bind 16 side 137 linje 12

◀ **han, som man siger, gaaer paa venstre Side af sin egen R** : Vendingen 'at gå på venstre side af sin egen røv' er ikke fundet optegnet andre steder.

I trykt udgave: Bind 16 side 137 linje 16

◀ **han trækker det ene Been ... hastende - bag efter** : nævnes ikke i teksten, men sigter til Phisters særlige fremstilling (127,2).

I trykt udgave: Bind 16 side 137 linje 17

◀ **Tommer** : Den da. måleenhed 'tomme' svarer til 2,615 cm (1 tomme = 112 fod).

I trykt udgave: Bind 16 side 137 linje 17

◀ **Han passerer nu Linien** : dvs. han inspicerer soldaterne, som står på geled. Dette nævnes ikke i teksten, men sigter til Phisters særlige fremstilling (127,2).

I trykt udgave: Bind 16 side 137 linje 20

◀ **Dog veed man ... Antydning af en Hale** : sigter til halebenet.

I trykt udgave: Bind 16 side 137 linje 22

◀ **engliseret** : Det (efter eng. forbillede) at en hest har fået en højere haleføring, ved at halens bøjemuskler er blevet overskåret.

I trykt udgave: Bind 16 side 137 linje 26

◀ **Paradeur** : fr., hest, der udmærker sig ved et smukt ydre og ved livlige, skolerigtige bevægelser.

I trykt udgave: Bind 16 side 137 linje 26

◀ **Leie-Hest** : hest, der udlejes til brug for hvemsomhelst.

I trykt udgave: Bind 16 side 137 linje 26

◀ **sætter sig en lille Lunte** : dvs. sætter sig i luntetrav.

I trykt udgave: Bind 16 side 137 linje 27

◀ **stumprumpede** : fast udtryk om en kort, kraftig hale.

I trykt udgave: Bind 16 side 137 linje 28

◀ **Retnings-Major** : den kommanderende officer.

I trykt udgave: Bind 16 side 138 linje 1

◀ **en lille Streg**: Et fast udtryk for at være lettere beruset var 'at have en lille streg på'.

I trykt udgave: Bind 16 side 138 linje 2

◀ **det Forsøg man i en ældre Tid gjorde ... lade ham ligge krum** : Der sigtes til den militære straf at 'ligge krum', som var udbredt i 1700-tallet, men som blev afskaffet i begyndelsen af 1800-tallet. Soldaten blev lagt på en træbænk med jernringe om håndled og ankler, således at han lå krummet sammen. Sådan skulle han ligge i et til to døgn. – **staae lige**: el. stå ret; bredere også om at parere ordre.

I trykt udgave: Bind 16 side 138 linje 5

◀ **fordunster** : fordamper, forsvinder.

I trykt udgave: Bind 16 side 138 linje 9

◀ **Æstetiker** : her: person, som har forstand på kunst.

I trykt udgave: Bind 16 side 138 linje 14

◀ **Incommensurabelt** : usammenligneligt.

I trykt udgave: Bind 16 side 138 linje 16

◀ **lyst i Hævd** : bragt til anerkendelse, her: lovligt.

I trykt udgave: Bind 16 side 138 linje 20

◀ **i Charakteren** : dvs. i den rolle, han skal udføre.

I trykt udgave: Bind 16 side 138 linje 23

◀ **vordende** : kommende.

I trykt udgave: Bind 16 side 138 linje 24

◀ **heller slet ikke mere** : men heller ikke mere.

I trykt udgave: Bind 16 side 138 linje 29

◀ **en lille Pidsk** : fast udtryk for at være lettere beruset.

I trykt udgave: Bind 16 side 138 linje 29

◀ **complaisant** : høfligt, tjenstvilligt.

I trykt udgave: Bind 16 side 139 linje 9

◀ **Comportement** : (god) opførsel, optræden.

I trykt udgave: Bind 16 side 139 linje 11

◀ **veed at være** : er sig bevidst at være; er.

I trykt udgave: Bind 16 side 139 linje 22

◀ **telegraphisk** : om det at meddele noget uden ord, men ved hjælp af mimik.

I trykt udgave: Bind 16 side 139 linje 23

◀ **underhaanden** : hemmeligt, skjult.

I trykt udgave: Bind 16 side 139 linje 24

◀ **ret** : fuldt ud, rigtigt.

I trykt udgave: Bind 16 side 139 linje 30

◀ **end sige** : endsige, for slet ikke at tale om.

I trykt udgave: Bind 16 side 139 linje 31

◀ **geheimt** : af ty., hemmeligt.

I trykt udgave: Bind 16 side 139 linje 31

◀ **Bedunstet** : beruset, bedugget, halvfuld.

I trykt udgave: Bind 16 side 139 linje 31

◀ **Altsaa Capt. S. er ikke fuld ... Blodets Stigen til Hovedet** : Noget af denne karakter er angivet i teksten (132,9), mens det andet skyldes Phisters særlige fremstilling (127,2). – **Knysten**: kort og tør hosten. – **Echaufferethed**: af fr. 'échaufferet', hed, ophidset; ophedethed, ophidsethed.

I trykt udgave: Bind 16 side 139 linje 34

◀ **Habituel** : noget, som er blevet til en vane.

I trykt udgave: Bind 16 side 140 linje 5

◀ **Deraf den idelige Bevægelse ... en Viften med Haanden** : Dette nævnes ikke i teksten, men sigter til Phisters særlige fremstilling (127,2). – **idelige**: konstant gentagne.

I trykt udgave: Bind 16 side 140 linje 8

◀ **Dunst** : lugt, her: spiritusånde.

I trykt udgave: Bind 16 side 140 linje 10

◀ **Chako** : 135,27.

I trykt udgave: Bind 16 side 140 linje 11

◀ **Petitmaitre** : laps, spradebasse.

I trykt udgave: Bind 16 side 140 linje 17

◀ **forbindtlig** : forekommende, venlig.

I trykt udgave: Bind 16 side 140 linje 25

◀ **complaisant** : elskværdigt, høfligt.

I trykt udgave: Bind 16 side 140 linje 27

◀ **fordølge** : skjule.

I trykt udgave: Bind 16 side 140 linje 29

◀ **geheimt** : af ty., hemmelig.

I trykt udgave: Bind 16 side 141 linje 5

◀ **Svingel** : egl. svimmelhed; rus.

I trykt udgave: Bind 16 side 141 linje 6

◀ **sætter det bedste Been frem** : går energisk; også: viser sig fra den bedste side.

I trykt udgave: Bind 16 side 141 linje 11

◀ **»sætte det andet forved det«** : indirekte tale, ikke citat fra stykket. – **forved**: foran.

I trykt udgave: Bind 16 side 141 linje 12

◀ **Tournüre** : holdning, elegance.

I trykt udgave: Bind 16 side 141 linje 24

◀ **havde lagt af** : var holdt op med.

I trykt udgave: Bind 16 side 141 linje 33

◀ **Trods al Capt. Scipios Travlhed ... paagribe den Skyldige** : Der sigtes til 2. akt, 3. scene, i *Ludovic* (127,2), hvor Scipios fange, Ludovic, er stukket af, og Scipio pludselig afslører sig som from: »jeg drikker ikke mere – andet end Vand!« siger han. Og det skyldes ikke, at han er blevet syg, men at han har afgivet et løfte: »Ja, og det et høist mærkeligt Løfte! Min Chef har tilstaaet mig otte Dage for igjen at faae fat paa den Forbryder, som jeg havde under min Varetægt; dersom jeg ikke til den Tid kan faae ham, saa faaer jeg min Afsked – og det gjorde mig saa forskrækket, at jeg ikke vidste hos hvilken Helgen jeg skulde søge Styrke; saa greb jeg til Vandet, i det Haab at Himlen, for min Poenitentens Skyld, vil skaffe mig fat paa Knægten«, s. 14, sp. 1. Scipio har da ikke drukket i otte dage.

I trykt udgave: Bind 16 side 142 linje 2

◀ **hans pathetiske Replik ... »hvilken Qval ... drikke Andet end Viin.«** : Der sigtes til 2. akt, 15. scene, i *Ludovic* (127,2), hvor Scipio i Eremitens hus leder efter Ludovic og pludselig siger for sig selv: »Nei, det maa jeg tilstaae, det er skrækkelig haardt for en Mand, som har gjort det Løfte kun at drikke Vand, naar han

skal gjøre Huusundersøgelse hos en Eremit, som har gjort det Løfte kun at drikke Viin – og hvilken Viin!« s. 20, sp 1.

I trykt udgave: Bind 16 side 142 linje 6

◀ **tristitia** : lat., tristhed, sørgmodighed, bedrøvelighed.

I trykt udgave: Bind 16 side 142 linje 27

◀ **slattede** : el. slatne, uden kraft.

I trykt udgave: Bind 16 side 142 linje 28

◀ **det er mange Aar siden dens Forf. saae Ludovic ... blev givet** : SK har formentlig set stykket i 1841 (127,4).

I trykt udgave: Bind 16 side 143 linje 2

◀ **Phister** : 127,1.

I trykt udgave: Bind 16 side 143 linje 7

◀ **Rosenkilde** : Christen Niemann Rosenkilde (1786-1861), da. skuespiller; fra 1815 ansat ved Det kgl. Teater. Han havde en meget smuk tenorstemme og udførte bl.a. en række komiske roller i sin gode ven J.L. Heibergs vaudeviller, hvilket bidrog dels til vaudevillens succes som genre, dels til hans egen popularitet. Hans særlige komiske geni har SK beskrevet i udkastene til »Rosenkilde som 'Hummer'. Et Erindrings-Forsøg af En Taknemlig« fra 1847 (Papir 373, SKS 27, 438f.). Rosenkildes datter, Julie Weber Sødring, har bevidnet, at hendes far og SK kendte hinanden, jf. *Søren Kierkegaard truffet. Et liv set af hans samtidige*, udg. af Bruce H. Kirmmse, Kbh. 1996, s. 134f. I en kladde til en dedikation til skuespilleren har SK skrevet: »Til / Lunets uvurdeelige end sige ubetalelige Komiker, / Danmarks største, / Hr. Rosenkilde / fra / Forfatteren« (B&A, bd. 1, s. 344).

I trykt udgave: Bind 16 side 143 linje 7

◀ **Nielsen** : Nicolai Peter Nielsen (1795-1860), da. skuespiller og instruktør; fra 1820 ansat ved Det kgl. Teater, hvor han blev en af datidens største skuespillere. Han var gift med en berømt skuespillerinde (143,8). SKs forbindelse med familien Nielsen fremgår af et opbevaret brev, jf. B&A, nr. 170; bd. 1, s. 189f.

I trykt udgave: Bind 16 side 143 linje 7

◀ **Wiehe** : Michael [Rosing] Wiehe (1820-64), da. skuespiller. Han fik sit gennembrud på Det kgl. Teater i begyndelsen af 1840'erne, blev mest fejret i sine roller som den unge elsker og fra 1844 tillige berømmet for sit virtuose samspil med fru Heiberg (143,8).

I trykt udgave: Bind 16 side 143 linje 8

◀ **Fru Heiberg** : Johanne Luise Heiberg, født Pätges (1812-90), feteret skuespillerinde ved Det kgl. Teater, hvor hun fra 1823 spillede en lang række heltinderoller, som ofte var skrevet særligt til hende, bl.a. af hendes mand siden 1831, J.L. Heiberg. Som hustru til Heiberg, der var professor og dermed en rangsperson, kunne hun titulere sig fru og ikke blot madam. SK havde udgivet føljetonartiklen »Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv« (I-IV af Inter et Inter), dateret »Sommeren 1847«, i *Fædrelandet*, nr. 188, den 24. juli, sp. 1485-1490, nr. 189, den 25. juli, sp. 1493-1500, nr. 190, den 26. juli, sp. 1501-1506, og nr. 191, den 27. juli 1848, sp. 1509-1516 (SKS 14, 91-107).

I trykt udgave: Bind 16 side 143 linje 8

◀ **Md. Nielsen** : Anna Nielsen (1803-56), fra 1821 skuespiller ved Det kgl. Teater, hvor hun i sit vidtfavnende repertoire levendegjorde et utal af forskellige kvinderoller, især hustru- og moderroller. Hun var gift med skuespilleren N.P. Nielsen (143,7), der ikke var optaget i den borgerlige rangforordning, hvorfor hun efter tidens skik blev benævnt madam (forkortet mad.) og ikke fru. Trods sit talent stod hun i skyggen af fru Heiberg, men i *Stadier paa Livets Vei* (1845) lader SK pseudonymen Assessor Wilhelm hylde hende i en lang fodnote, hvor man får indtryk af, at fru Heibergs beundrere har knap så meget at have deres beundring i som madam Niensens har, da »denne Skuespillerinde bliver betragtet som værende af anden Rang, hvilket hun ogsaa er, naar Fordringen er at løbe omkaps i Øieblikket, og at virke ikke ved det Bestandige, men ved det Forsvindende«, SKS 6, 125,22-24.

I trykt udgave: Bind 16 side 143 linje 8

◀ **o: fl.** : og flere.

I trykt udgave: Bind 16 side 143 linje 8

◀ **Skjønshedens** : påskønnelsens, taknemmelighedens.

I trykt udgave: Bind 16 side 143 linje 13

◀ **et saa lille Land som Danmark** : Ved folketællingen i 1850 var der 1.407.747 indbyggere i kongeriget Danmark; når befolkningerne i bilandene (Færøerne, Grønland, Island og De dansk-vestindiske Øer) medregnes, var der 1.524.911 indbyggere. Se *Statistisk Tabelværk, ny række*, bd. 1, Kbh. 1850, s. III.

I trykt udgave: Bind 16 side 143 linje 17

◀ **i Dec. 48** : se tekstredegørelsen, s. 140.

I trykt udgave: Bind 16 side 143 linje 24

◀ **Procul** : lat., fjernt, langt borte fra; på afstand.

I trykt udgave: Bind 16 side 143 linje 24